

Justitias årlige statusrapport: Der er brug for øget fokus på vores retsstat

På trods af, at Danmark rangerer højt på de internationale målinger af beskyttelse af borgerrettigheder og retsstatsprincipper har vi i 2022 set en række eksempler på forringelser af borgernes retssikkerhed og rettigheder, som viderefører den negative tendens, som Justitia har observeret siden udgivelsen af sin første statusrapport i 2014.

To store sager er svære at komme udenom, når vi taler om retssikkerhed og retsstatsprincipper. Det er den stadig uafklarede FE-sag og den meget skarpe kritik fra Minkkommissionen, som vidner om en retsstat, der har taget nogle alvorlige slag i 2022. Men forringelser af retsstaten sker hyppigt i mindre skala, som ikke tiltrækker lige så meget opmærksomhed. Men det burde det. Retsstatslige principper, frihedsrettigheder og retssikkerhed er selve fundamentet i vores demokratiske retssamfund.

"Det skal naturligvis tages alvorligt, når Minkkommissionen fremsætter kritik af ledende embedsmænd. Men vores retsstat og retssikkerhed er på spil hver eneste dag. Når kommunale afgørelser i stort omfang bliver omgjort af Ankestyrelsen, når tiltalte i straffesager må vente længere og længere tid på at få afgjort deres sager ved domstolene, når digitaliseringen af den offentlige sektor fortsætter i højt tempo, selvom op mod en fjerdedel af den voksne befolkning har vanskeligt ved at begå sig i det digitale samfund, og når statslig myndighedskontrol uden retskendelse nærmest bliver hovedreglen i praksis, er det alt sammen udtryk for erosion af vores retsstat, som ikke altid får den fornødne opmærksomhed i den offentlige debat," siger Justitias vicedirektør Birgitte Arent Eiriksson.

Grundlæggende rettigheder og retssikkerhed er ikke politik ligesom regulering af topskat, skolereformer og behandlingsgarantier. Det er afgørende for at sikre en velfungerende demokratisk retsstat, som borgerne kan have tillid til. En svækkelse af retsstaten kan medføre, at borgere og virksomheder er mindre tilbøjelige til at bidrage til samfundet og overholde lovgivning mv. Samtidig er det vitalt for økonomisk vækst, da det giver virksomheder en klar og stabil ramme at operere indenfor. Det er derfor risikabelt at file på disse principper og rettigheder, uanset hvor gode de politiske hensigter måtte være.

Selvom 2022 startede med, at den daværende regering fjernede alle de Corona-restriktioner, som i de forgange år har sat mange af frihedsrettigheder under pres, har 2022 stadig budt på flere tiltag, som må betragtes, som et trykpres på frihedsrettighederne.

"Særligt har vi set et pres mod informations- og ytringsfriheden. EU besluttede at censurere en række russiske medier i kontekst af krigen i Ukraine. En beslutning, som har direkte effekt i Danmark, som gør det mere vanskeligt for danske borgere at opnå et retvisende billede af den aktuelle konflikt. Også nedsættelsen af et nyt medieansvarsudvalg, som skal se på, hvordan de retlige rammer for

medierne kan tilpasses nutiden, ser ud til at vægte andre hensyn højere end ytringsfriheden," siger Justitias direktør Jacob Mchangama.

Om rapporten:

Denne statusrapport indeholder en kort gennemgang af udvalgte tiltag og begivenheder, der i løbet af 2022 har haft betydning for udviklingen i beskyttelsen af grundlæggende retsstatsprincipper og menneskerettigheder i Danmark. Rapporten vedrører således alene udvalgte retsområder og skal ikke opfattes som udtryk for en udtømmende eller fuldstændigt dækkende gennemgang af alle de tiltag, der har haft indvirkning på retssikkerheden og menneskerettighederne i 2022. Rapporten bygger bl.a. på en gennemgang af relevante lovforslag i årets løb, fremsatte initiativer fra regeringen, domme og andre organisationers udtalelser og analyser.

Rapporten fokuserer på Justitias kernearbejdsområde og medtager derfor tiltag og begivenheder, som har betydning for frihedsrettigheder, grundlæggende menneskerettigheder, retsstatslige principper og retssikkerhed. Rapporten indeholder ikke fuldstændige juridiske analyser af de udvalgte områder og begivenheder, men i det omfang Justitia har udgivet en analyse om emnet, vil hovedkonklusionerne fremgå. Justitias analyser og hørings svar kan læses i deres helhed på Justitias hjemmeside.

Spørgsmål og kommentarer kan rettes til Justitias vicedirektør Birgitte Arent Eiriksson (30868497, birgitte@justitia-int.org)